

1. Oppsummering

Melkeproduksjon og meierivirksomhet er en verdikjede med stor betydning og store utviklingsmuligheter i Norge. Hovedutfordringene for verdikjeden som må adresseres i en ny stortingsmelding om landbruket er på den ene siden et sterkt behov for å styrke næringas konkurransekraft i forhold til en raskt økende import. På den andre siden behovet for å stadig utvikle en mer bærekraftig verdikjede for å møte miljø og klimautfordringen.

TINE understreker betydningen av følgende forutsetninger for videreutvikling av verdikjeden:

- En må videreføre og videreutvikle et ambisiøst importvern
- En må videreutvikle en effektiv og innovativ norsk næringsmiddelindustri
- En må sikre forutsigbarhet og balanse i råvaremarkedene gjennom å ivareta hovedelementene i markedsregulering, prisutjevningsordningen og kvoteordningen for melk

For å styrke næringas konkurransekraft må det spesielt legges vekt på:

- En prisutvikling nasjonalt som tar hensyn til konkurransesituasjonen i forhold til import
- Budsjettvirkemiddel må være hovedverktøy for å nå andre politiske mål med landbruket
- En avgiftspolitik som styrker norske produkter. Det legges særlig vekt på å fjerne særnorske avgifter på de mest konkurranseutsatte produktene
- Sikring av RÅK-ordningen
- En markert forsterking av Investeringsvirkemiddel i primærproduksjon
- Generelt kostnadsfokus på alle ledd

For å styrke næringas bærekraft vil TINE peke spesielt på det arbeidet industrien gjør både med energibærere i transport og industri, generelt effektiviseringsarbeid og emballasjepolitikk. Klimautslipp fra melkeproduksjon er betydelig redusert de siste årene. Arbeidet med å sikre effektiv drift på friske dyr er viktig for å fortsette denne utviklingen. Videre er det avgjørende å sikre at melkeproduksjon fortsatt er basert på norske fôrressurser. Det innebærer at melkeproduksjonen fortsatt må drives på bruk av ulike størrelse i hele landet. TINE mener videre at det økologiske jordbruket må være en viktig del av regjeringens satsing framover. Det forutsetter at stimulansen til økologisk produksjon videreføres

TINE mener det er viktig at en i stortingsmeldingen anerkjenner betydningen av det arbeidet som har vært gjort i geiteholdet og legger til rette for en god utvikling av denne næringa videre.

Meierisektoren er preget av sterk og økende konkurranse gjennom

- Sterkt økende import av tradisjonelle meieriprodukter
- Sterk konkurranse fra vegetabiliske substitutt, blandingsprodukt og andre mat og drikkevarer
- Konkurranse mellom norske meieriaktører forsterket gjennom en rekke politisk bestemte virkemiddel

TINE mener at den store importkonkurransen som er etablert og den sterke importveksten vi fortsatt ser, innebærer at en i meldingen må signalisere en samlet avgrensning og nedtrapping av de ekstra forpliktelsen som legges på vår sektor.

TINE peker til slutt på behovet for en forenkling av Prisutjevningsordningen for melk.

2. Kort om betydningen av melkesektoren

Melkeproduksjon og meierivirksomhet er en verdikjede med store utviklingsmuligheter i Norge. Melk og storfekjøtt utgjør hoveddelen av verdiskapningen fra landbruket. Førstehåndsverdien av norsk melk er om lag 9 milliarder kroner og norsk meieriindustri omsetter for til sammen nesten 25 milliarder kroner årlig. Forbruket av drikkemelk er fallende mens salg av ost, yoghurt og melkebaserte matlagingsprodukt har en markert volum og verdivekst. I sum innebærer dette betydelige markedsmuligheter for norsk landbruk og norsk næringsliv for øvrig.

Melk er en effektiv måte å omdanne norske naturressurser til sunne matvarer. Norge har melkeprodusenter med høy kompetanse og kultur for kvalitetsproduksjon. Vi har en innovativ meieriindustri med sterke varemerker og et sterkt omdømme i den norske befolkningen. En ny stortingsmelding om landbruket må utnytte våre fortrinn til å skape vekst basert på bærekraftig ressursutnytting.

Norsk melk produseres med svært lavt forbruk av antibiotika i forhold til det som er vanlig ellers i verden. Klimagassutslippene er vesentlig lavere enn gjennomsnittet ellers i verden. Høyt fokus på dyrevelferd, svært god oversikt over dyreholdet og høy kompetanse blant produsentene bidrar til at norsk melk er i verdensklasse både når det gjelder kvalitet, dyrevelferd og miljø. Stortingsmeldingen må sikre at disse fortrinnene utvikles videre slik at norske forbrukere fortsatt kan få «verdens fineste melk».

Norsk næringsmiddelindustri generelt og norsk meieriindustri spesielt arbeider i tett dialog med norske helse og ernæringsmyndigheter for å løse helseutfordringer knyttet til for eksempel fett sukker og salt. Det er viktig at stortingsmeldingen anerkjenner betydningen av en ansvarlig, sterk og kompetent nasjonal næringsmiddelindustri for å løse slike grunnleggende samfunnsutfordringer.

3. Hovedutfordringer

Konkurranseskraft og Bærekraft

Landbrukets hovedutfordringer framover er todelt. På den ene siden må landbrukets og næringsmiddelindustriens konkurranseskraft styrkes. Konkurransen fra import øker kraftig. Uten styrket konkurranseskraft vil landbruket komme inn i en negativ spiral med fallende volum, økende gjennomsnittskostnader, ytterligere svekkelse av konkurranseskraft og ytterligere fall i volum. Det importeres nå meierivarer grovt anslått tilsvarende 200 millioner liter melk. Importen øker raskt, samtidig som virkemiddel for å kompensere vår kostnadsulempe i eksportmarkedene reduseres. Vi forventer derfor at stortingsmeldingen inneholder klare tiltak som kan styrke verdikjedens konkurranseskraft. Konkurranseskraft måles i realiteten kun gjennom at norske forbrukere foretrekker norskproduserte varer. Dette avhenger av flere forhold. Både nærings innovasjonskraft, omdømme, kompetanse, endringsevne og beslutningskraft, samt politiske rammer, rett kostnadsnivå, riktig råvarepris, rett kvalitet og de politisk bestemte rammevilkår spiller sammen for å avgjøre den samlede konkurranseskraft.

På den annen side må landbruket være bærekraftig. Kravene om et ressurs- og klimavennlig landbruk blir stadig tydeligere. I et langsiktig perspektiv innebærer dette at produksjonen må baseres på lokale ressurser. Samtidig er jordbruksarealene i Norge spredt på små lapper i hele landet. Det innebærer at melkeproduksjon må drives på små og mellomstore bruk i hele landet. Vi forventer at meldingen også inneholder tiltak som ivaretar behovet for et spredt og bærekraftig landbruk. Noen av norsk melkeproduksjons viktigste fortrinn framover, er knyttet til lave klimautslipp pr. produsert enhet melk, oversiktlige enheter med lav medisinbruk, høy kvalitet og høy kompetanse blant utøverne.

Stortingsmeldingen må baseres på at en videreutvikler disse fortrinnene og sikre at melkeproduksjon gir et bidrag til omstilling og «det grønne skiftet».

4. Forutsetninger som må være til stede

Importvern

Norsk landbruk har klare naturgitte begrensninger som gir kostnadsulempen i forhold til landbruk i mange andre land. En skjerming av det norske markedet er en avgjørende forutsetning for å kunne opprettholde et bærekraftig landbruk og må ligge som premiss for meldingen. Importvernet er det klart viktigste enkeltelementet i hele landbrukspolitikken. Det er derfor helt avgjørende at en viderefører et ambisiøst importvern som sikrer utviklingsmuligheter for landbruk og næringsmiddelindustri i det norske markedet

Effektiv og innovativ industri

Det er en sterk gjensidig avhengighet mellom landbruk og næringsmiddelindustri. Uten en effektiv, innovativ og framtidsrettet næringsmiddelindustri vil en ikke finne avsetning for norske landbruksprodukter. Uten et effektiv og bærekraftig råvareproduksjon av høy kvalitet vil det ikke være mulig å videreutvikle næringsmiddelindustrien i Norge. Meldingen må legge denne gjensidigheten til grunn for utvikling av landbrukspolitikken

Balanserte markeder

Melkeproduksjonen preges av lang ledetid og kort holdbarhet på råvare. Forutsigbarhet og tiltak for å balansere markedet har stor verdi både for produsent, industri og forbruker. Forutsigbarheten ivaretas gjennom blant annet Kvoteordningen for melk, Ordningen med prisutjevning og Markedsregulering

- Kvoteordningen for melk

Tilførselen av melk reguleres gjennom et kvotesystem. Kvotesystemet er avgjørende forutsetning for å sikre lønnsomhet i melkeproduksjonen. TINE legger stor vekt på at hovedtrekkene i kvotesystemet videreføres.

- Prisutjevningsordningen

Prisutjevningsordningen for melk regulerer lønnsomhetsforholdet mellom ulike produktgrupper og gjør det mulig å utnytte ulikheter i etterspørselstetthet og ulikt handlingsrom innenfor importvernet for ulike produktgrupper slik at en kan øke verdiskapningen fra norsk melkeproduksjon. Ordningen sikrer i tillegg utjevning av kostnader med inntransport av melk og er dermed avgjørende forutsetning for å sikre lønnsomhet med melkeproduksjon i mange deler av landet. TINE legger stor vekt på at ordningen videreføres men ser klare muligheter til forenkling og komprimering av ordningen.

- Markedsbalansering

I mars 2014 oppnevnte Landbruks- og matdepartementet et utvalg som skulle evaluere markedsbalansering i jordbruket. Utredningen ble avgitt i juni 2015. Et bredt flertall i utvalget ser behov for tiltak som sikrer balanse for omsetningen av norske jordbruksprodukter. Vi viser til vår uttalelse datert 12/10 2015 til rapporten med evaluering av markedsbalanseringsordningene, hvor vi trekker fram det som «forenklingsalternativet» som den best tilpassede løsningen.

Uavhengig av utvalgets konklusjoner og arbeid, vil vi påpeke at arbeidet med å oppnå balanse mellom tilbud og etterspørsel etter norsk melk og meieriprodukter vil bli mer krevende. For det første har vi en utvikling av import av meieriprodukter som finner sted ut over de fastsatte importkvoter. Dette vil gjøre det mer utfordrende å prognosere behovet for norsk melkeråstoff. Videre vil bortfall av eksportstøtteordningene medføre at alle tiltak for å oppnå en likevektssituasjon må basere seg på ulike typer av innenlandsk konsum. Denne situasjonen tilsier at betydningen av balanse vil øke, mens forutsetningene for å oppnå balanse svekkes.

TINE mener det er av stor betydning for vår verdikjede at en viderefører viktige verktøy for å balansere markedene for melk og meieriprodukt. Vi legger vekt på at ordningene må utformes på en måte som skaper tillit i hele verdikjeden. Det innebærer at de må være transparente, effektive og konkurransenøytrale.

5. Tiltak for å styrke konkurransekraft

Norsk melkeproduksjon og meieriindustri har en konkurransefortrinn knyttet til kompetanse, kvalitet, nærhet til forbruker og et nært samarbeid mellom næringsliv og myndigheter. Samtidig har vi opplagte konkurranseulempes spesielt knyttet til et generelt høyt kostnadsnivå, en spredt råvareproduksjon med høye transportkostnader og begrensede muligheter til å ta ut stordriftsfordeler i industrien. For å styrke vår konkurransekraft må vi videreutvikle våre fortrinn og sette inn tiltak som kan bøte på våre ulemper.

Prisutvikling begrenses av importvernet

Importen av meieriprodukter øker kraftig. Prisutvikling på melk i Norge vil framover i økende grad måtte bestemmes av prisutviklingen internasjonalt korrigeret for toll og valutaendringer. Målprisene på melk kan ikke fastsettes uten å ta hensyn til den internasjonale konkurransen.

Tilskudd og skattepolitiske virkemiddel som ivaretar politiske mål

Med begrensede markedsmuligheter må politiske målsettinger med landbruket finansieres gjennom tilskuddsordninger over jordbruksavtalen og skattepolitiske virkemiddel.

Reduserte avgifter

Prisutjevningsordningen for melk innebærer avgifter på en rekke ferske meieriprodukt. Dagens konkurransesituasjon innebærer at avgiften på de mest konkurranseutsatte produktene må fjernes.

Samtidig må en se på andre særavgiftsordninger innen landbruket og norsk næringsmiddelindustri. Meldingen bør signalisere en klar vilje til å redusere avgiftstrykket for næringsmiddelindustrien.

RÅK-ordningen må sikres

Et stadig større volum av norsk melkeproduksjon kan forventes å medgå i produkter som er omfattet av EØS-avtalens protokoll 3, eller i produkter som konkurrerer med denne type produkter.

Ordningen med råvarepriskompensasjon skal kompensere for råvareprisforskjeller mellom Norge og EU og sikre norsk industri samme konkurransevilkår som bedrifter i EU. Det er avgjørende at ordningen videreføres og at flere av de konkurranseutsatte melkebaserte produktene gis en slik kompensasjon. Det er også av stor betydning at bevilgningen til ordningen er tilstrekkelige til å dekke de faktiske forskjellene i råvarekostnader.

Investeringer for framtidig konkurransekraft

Et moderne og effektivt driftsapparat er en forutsetning for en konkurransedyktig melkeproduksjon også i framtida. Det er et stort investeringssetterslep i melkeproduksjonen. En stor del av bygningsmassen ble bygd på 70- og 80-tallet. Løsdriftskravet betyr at en rekke av disse bygningene må fornyes før 2024. Det er avgjørende at det settes inn tilstrekkelig med virkemiddel for å få til en fornying av driftsapparatet. I mange deler av Norge setter naturen klare begrensninger for hvor store driftsenhetene kan bli. Uten en aktiv statlig investeringspolitikk vil disse områdene tappes for melkeproduksjon. TINE mener stortingsmeldingen må signalisere en klar forsterking av investeringsvirkemiddel som verktøy for å sikre en fortsatt melkeproduksjon i hele landet.

Kostnadsfokus

Melkeproduksjon og meieridrift i Norge vil alltid ha en kostnadsulempe i forhold til mange andre land. I stortingsmeldingen må det fokuseres på alle kostnadsledd fra produksjon av innsatsfaktorer, via industri, til offentlig pålagte kostnader som avgifter og særnorske regler. Dette må gjøres med en klar avveining mot hensynet til framtidig bærekraft.

Fôrkostnader

Fôrkostnader utgjør hoveddelen av variable kostnader i melkeproduksjonen. Innkjøpt kraftfôr utgjorde i 2015 en samlet kostnad for jordbruket på 7,2 milliarder kroner. Meldingen må utforme en helhetlig fôrpolitikk og gi føringer som kan redusere fôrkostnadene samtidig som en sikrer en høyest mulig andel norsk fôr. TINE vil peke spesielt på:

- Effektiv produksjon og utnyttelse av grovfôr. Vi registrerer store forskjeller i grovfôrkostnader og fôrutnyttelse mellom ulike besetninger. Det betyr at det er et stort potensial for økt kunnskap og økt kunnskapsformidling knyttet til grovfôrproduksjon og grovfôrkvalitet
- Rasjonell omsetning av grovfôr. Strukturendringene i landbruket gir mange enheter uten egne husdyr. Det er viktig å stimulere til produksjon og omsetning av grovfôr av høy kvalitet også fra enheter uten egne husdyr

Kvotekostnader

TINE har understreket at produksjonsregulering gjennom kvotesystemet for melk er avgjørende for å kunne gi forutsigbarhet i næringen. Norske melkeprodusenter nytter imidlertid årlig minst 200 millioner kroner på kjøp og leie av produksjonsrettigheter. Dette er en uønsket sideeffekt av reguleringen. En bør i stortingsmeldingen starte et arbeid med å finne tiltak som kan redusere denne kostnaden.

6. Tiltak for økt bærekraft

Miljø- og klimaspørsmål vil være grunnleggende for all politikktvikling og for alle ledd i verdikjeden framover. Klimatoppmøtet i Paris viser tydelig hvilke utfordringer verdenssamfunnet står overfor. EU og Norge har satt seg ambisiøse klimamål. Som en av Norges største selskaper skal TINE bidra til at nasjonale klimamål nås ved selv å redusere eget klimagassutslipp. I løpet av 2016 vil også TINE sette seg et nytt og mer ambisiøst klimamål. Vi forventer en langsiktig og forutsigbar avgifts- og insentivpolitikk som gjør det klart lønnsomt å velge grønt. En langsiktig klimapolitikk sammen med

Økonomiske stimulanser til overgang til miljøvennlige løsninger er viktige bidrag til at Norge, og TINE skal kunne nå sine klimamål i 2030. Mange av virkemidlene i miljø- og klimapolitikken vil ligge utenfor den tradisjonelle landbrukspolitikken. Innenfor verdikjeden for melk vil vi særlig legge vekt på:

Transport

Politikken må stimulere til en effektiv inntransport og distribusjon av produkt, med miljøvennlige energibærere. For volumprodukt som melk er transporteffektivitet særlig viktig. En leverandørstyrt distribusjon fra produksjonsanlegg over hele landet sikrer kortes mulig vei til forbruker. Sammen med gradvis overgang til drivstoff basert på fornybare ressurser, kan meierisektorens redusere sine transportrelaterede utslipp betydelig. Fram mot 2020 vil TINE skifte ut alle sine transportbiler til nyeste motorteknologi. Samtidig introduseres nå andre generasjons biodiesel som drivstoff i TINE. Innen 2020 vil alle TINEs biler benytte fossilfritt og klimavennlig drivstoff basert på fornybare ressurser.

TINE skal være en god samarbeidspartner med myndigheter for å fremme et grønt skifte i veitransportsektoren med vekt på riktig teknologi, drivstoff og infrastruktur. Vi forventer en langsiktig og forutsigbar avgifts- og insentivpolitikk for både kjøretøy og drivstoff som gjør det klart lønnsomt å velge grønt. Her må både klimagasser og lokal forurensing vektlegges og det må være likt for alle aktører.

Industri

En effektiv industri med effektiv energiforbruk og høyt råvareutbytte gir også en bærekraftig industri. TINE arbeider med å erstatte fossil energi med fornybar energi på sine anlegg. Blant annet skal bruken av fossil fyringsolje fase helt ut innen 2020. Videre vil vedtatte aktiviteter og tiltak bringe andel av fornybar energi som benyttes i selskapets produksjon opp fra dagens 75 prosent til ca. 85 prosent innen 2020. TINE skal være en god samarbeidspartner med myndigheter for å fremme et grønt skifte i industrien med vekt på riktig teknologi og energi. Vi forventer en langsiktig og forutsigbar avgifts- og insentivpolitikk som gjør det klart lønnsomt å velge grønt. En langsiktig energipolitikken sammen med økonomiske stimulanser til overgang til miljøvennlige energibærere er viktig for å framskynde utviklingen.

Emballasje

Meieriindustrien benytter store mengder emballasje. TINE er en aktiv deltaker i alle relevante returordninger og arbeider kontinuerlig med emballasjeoptimalisering. TINE benytter i all hovedsak kartong til våre flytende produkter. Kartongen er produsert på fornybart og miljøsertifisert trevirke. Gjennom gode returordninger sikres en svært høy energi-gjenvinningsgrad av kartongen. En forutsigbar videreføring av emballasjepolitikken på vårt område er viktig for å opprettholde en høy standard på dette området.

Primærproduksjon

En miljøvennlig og bærekraftig melkeproduksjon må baseres på utnytting av lokale gressressurser. De norske jordbruksarealene er spredt utover hele landet. Landbrukspolitikken må ha som hovedprioritet å skape lønnsom mat og fôrproduksjon på disse arealene. Det innebærer at også melkeproduksjonen må skje i hele landet på bruksenheter tilpasset det lokale arealgrunnet.

Husdyrhold generelt og drøvtyggere i særdeleshet, avgir ulike klimagasser. Utslippene stammer fra naturlige prosesser i husdyra knyttet til nedbryting av organisk materiale.

- Klimagassutslipp fra melkeproduksjonen utgjør 1,7 % av det totale norske utslippet og 20 % av landbrukets utslipp

- Klimagassutslippet fra jordbruket er redusert med 11 % siden 1990 (referansebanen er Kyoto avtalen fra 1990)
- Metanutslippet fra norske melkekyr er redusert med 33 % siden 1990. Av dette skyldes i underkant av 20 % fall i produksjonsvolumet.
- Utslipp av klimagasser per kg melk er 1,0 CO₂-ekvivalenter mot 2,6 som er det globale gjennomsnittet.

Det arbeides på mange områder for å redusere utslippene ytterligere. På kort sikt vil det mest effektive tiltaket være å sikre en effektiv produksjon. Friske dyr i god produksjon avgir mindre klimagasser per liter melk enn dyr med lavere produksjon.

På lengre sikt vil må en utvikle ny kunnskap om fôring og fôrvarer samt arbeide med tiltak for å ta vare på og utnytte energien i gjødsel og biprodukter.

Økologisk jordbruk

Ca. 3,5 % av melkeproduksjonen i Norge er i dag leveres som økologisk melk. Av dette videreselges om lag 60 % som økologisk. Etterspørselen etter økologisk melk er, etter en lang periode med stagnasjon, igjen økende. Det økologiske jordbruket svarer på flere forbrukertrender knyttet til miljøvennlig og naturlig jordbruk. Det er i tillegg en viktig læringsarena.

TINE mener det økologiske jordbruket må være en viktig del av regjeringens satsing framover. Det forutsetter at stimulansen til økologisk produksjon videreføres.

7. Spesielt om geitemelk

Melk fra geit utgjør i overkant av 1 % av samlet melkeproduksjon i Norge. I samarbeid mellom produsenter, industri og myndigheter, har det vært gjort et stort arbeid i løpet av de siste årene for å bedre dyrehelse, øke produktivitet og bedre melkekvalitet. Norsk geitemelk er nå godt posisjonert for å vinne posisjoner i forbrukermarkedene. TINE mener det er viktig at en i stortingsmeldingen anerkjenner betydningen av det arbeidet som har vært gjort i geiteholdet og legger til rette for en god utvikling av denne næringa videre.

8. Spesielt om konkurransesituasjonen

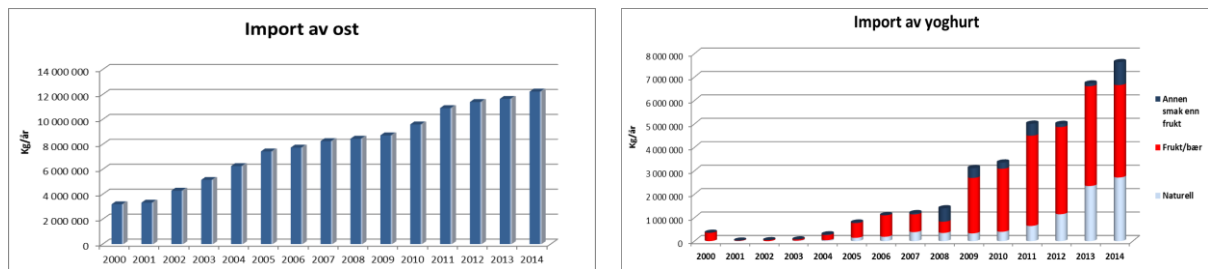
For å kunne tilfredsstille forbrukernes ønsker på en effektiv måte, trenger markedene konkurranse mellom ulike aktører. Meierisektoren er preget av sterk og økende konkurranse. Konkurransen framkommer tydelig på tre hovedflater:

- Sterkt økende import av tradisjonelle meieriprodukter
- Konvergerende markeder med sterk konkurranse fra vegetabiliske substitutt, blandingsprodukt og andre mat og drikkevarer
- Konkurranse mellom norske meieriaktører forsterket gjennom en rekke politisk bestemte virkemiddel

Konkurranse er positivt både for utvalg og utvikling av en effektiv industri. Den sterke bruken av konkurransepolitiske virkemiddel kombinert med TINEs forsyningsforpliktelser gir imidlertid også effektivitetstap. Samlet svekkes norsk meieriindustri i forhold til importkonkurransen når virkemidlene blir for sterke. TINE mener at den store importkonkurransen som er etablert og den sterke importveksten vi fortsatt ser, innebærer at en i meldingen må signalisere en samlet avgrensing og nedtrapping av de ekstra forpliktelsen som legges på vår sektor.

Importkonkurransen

Figuren under viser utvikling i import på ost og yoghurt de siste ti årene:

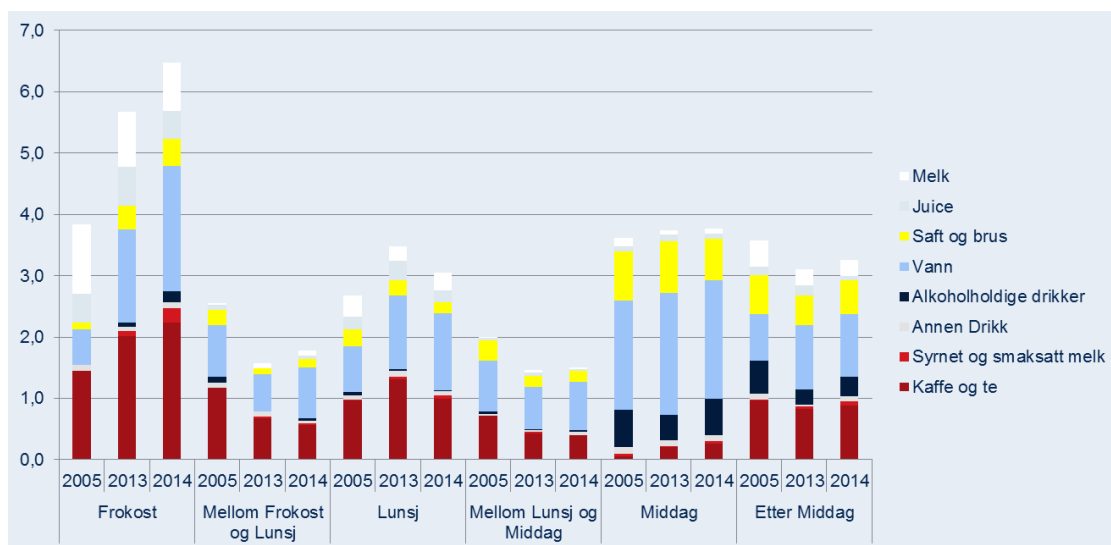
Den sterke importveksten av tradisjonelle meieriprodukt innebærer nå en reell og betydelig konkurranse i hele meierisektoren. Importerte produkt utgjør nå:

- 14 % av forbruket av ost (eks brunost)
- 15 % av forbruket av yoghurt

Til sammen importeres tradisjonelle meieriprodukter for 1,2 milliarder kroner årlig (2014). Importen er sterkt økende. I tillegg kommer uregistrert grensehandel og grensehandel og melkeråstoff i sammensatte næringsmiddel som bakervarer og ferdigretter. Dette utgjør et produksjonspotensial for minst 200 millioner liter melk årlig.

Konvergerende markeder

Meieriprodukter konkurrerer ikke bare med andre meieriprodukter. Figuren under illustrerer den reelle konkurranseflaten for drikkemelk.

Kilde: Synovate (2005) Norstat (2013 og 2014)

Som figuren viser, konkurrerer melkebaserte drikker med en rekke andre drikkevarer. Dette forsterkes gjennom at de ulike segmentene konvergerer. Tabellen under viser utviklingen i salget av vegetabiliske melkeerstatninger

Melkeerstatning, korn eller soyabasert i mill. liter tollposisjon: 22029091							
	2009	2010	2011	2012	2013	2014 etimert	2015
Total import	3,47	3,82	3,90	4,34	5,16	5,86	6,15
Årlig volumvekst		10 %	2 %	11 %	19 %	14 %	5 %

(ssb)

Volumet er fortsatt lavt i forhold til ordinær melk, men med en veksttakt på 5–20 % p.a. utgjør produktene en tydelig utfordrer til tradisjonelle produkt.

Tilsvarende ser en for ost. Det importeres årlig om lag 2000 tonn analogost (blandingsprodukt med egenskaper tilsvarende ost). Importen analogprodukter kommer i tillegg til veksten i den ordinære osteimporten. For spisefett har smør og smørblandinger lenge hatt konkurranse fra vegetabiliske produkt.

I sum viser dette at meierisektoren i Norge er utsatt for en sterk og økende konkurranse, både fra import av tradisjonelle produkter og fra andre produkter.

Konkurrenseforsterkende tiltak på meierisektoren

Det er tre norske meieriaktører med årlig omsetning mer enn 1 mrd. kroner. Det er konkurranse fra andre norske aktører innen alle produktkategorier, drikkemelk, yoghurt, ost og pulverproduksjon. I tillegg er det en rekke små og mellomstore aktører spesielt i ostemarkedet. Det er innført svært sterke virkemiddel for å sikre like konkurransemuligheter på meierisektoren:

- TINE har plikt til å forsyne alle aktører med melk til samme pris som vi forsyner vår egen industri. Forpliktelsen innebærer at alle norske meieriaktører gis anledning til å konkurrere med samme råvarepris som TINE, uten risikoen knyttet til egne råvareprodusenter. TINEs melkeinnkjøp er organisert i et eget råvareselskap og selskapets regnskap kontrolleres av Landbruksdirektoratet for å sikre likebehandling
- TINE har plikt til å motta melk fra produsenter som har valgt å knytte seg til andre aktører. Tiltaket innebærer at produsenter, tilnærmet risikofritt kan velge andre mottakere av melka
- Alle TINEs hovedprodukter i det norske markedet underlegges marginkontroll av konkurransetilsynet. Kontrollen sikrer at det er reelle fortjenestemarginer for alle produkt som gir rom for effektive konkurrenter

I tillegg til disse sterke forpliktelsene som i seg selv sikrer lik råvarepris og marginrom for konkurranse, nyttes omfattende direkte subsidiering av andre aktører enn markedslederne TINE og Normilk.

- Aktører som henter melk fra egne leverandører mottar en spesiell kapitalgodtgjørelse på p.t. 32 øre per liter melk
- Andre aktører enn TINE og Normilk gis en generell korreksjon (økt tilskudd eller lavere avgift) på 27 øre per liter melk
- Q-meieriene mottar et eget distribusjonstillegg på 50 øre per liter anvendt melk

I sum gis konkurranseforsterkende tiltak på fra 27 til 109 øre per liter melk. Tiltakene finansieres gjennom prisutjevningssystemet for melk og er for inneværende år prognosert til om lag 125 millioner kroner. Siden 2007 er det benyttet til sammen om lag 1200 millioner kroner i slik støtte.

TINE mener at den store importkonkurransen som er etablert og den sterke importveksten vi fortsatt ser, innebærer at en i meldingen må signalisere en samlet avgrensning og nedtrapping av de ekstra forpliktelsene som legges på vår sektor.

9. Spesielt om forenklinger

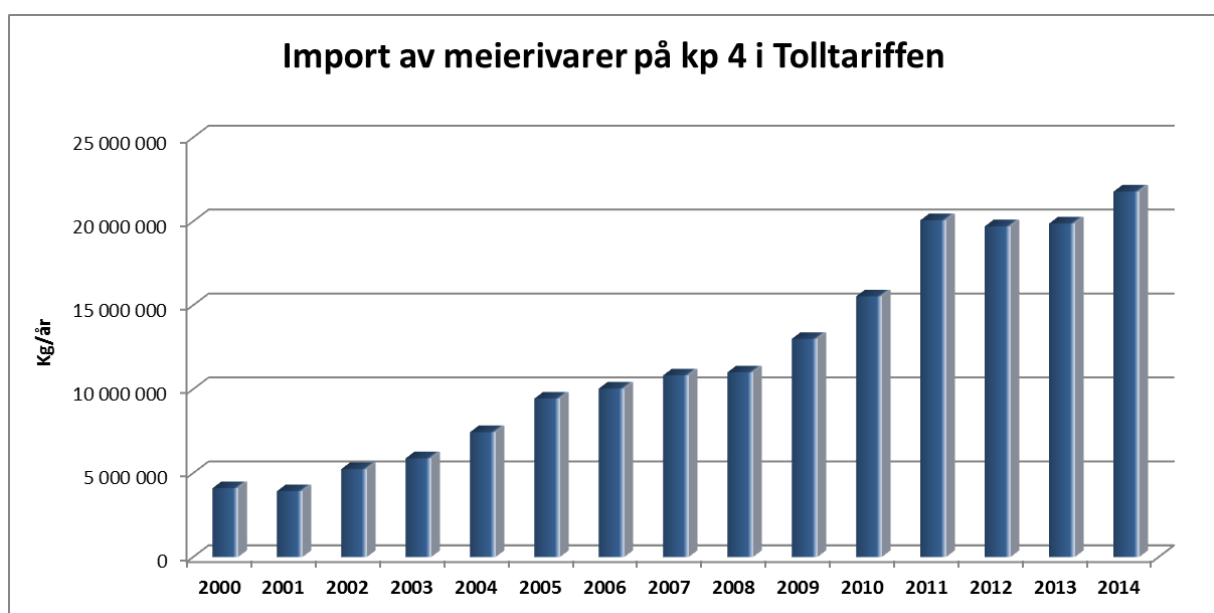
Markedene og teknologien endrer seg kontinuerlig. Det innebærer at det politiske virkemidlene kontinuerlig må utvikles. Utviklingen av ordningene har en tendens til å virke kompliserende. Kompleksiteten i ordningen innebærer samtidig en kostnad for aktørene som må avveies mot de ønskede effektene av ordningene. TINE vil på vårt område peke på behovet for forenklinger i prisutjevningsordningen for melk.

Ordningen er utformet i en annen konkurransesituasjon med et vesentlig lavere importtrykk og tydeligere skiller mellom ulike produktgrupper. I dagens marked er flere av produktene som avgiftsbelegges utsatt for et sterkt og økende importpress. Som eksempel kan vi peke på at importert yoghurt utgjør nå snart 15 % av det totale salget, og importen vokser med over 20 % årlig. Samtidig endres teknologi og produkter slik at det tydelige skillet en har hatt mellom ulike produkter og markeder, ikke lenger er like klart. Ferskostprodukter som skyr og kesam, konkurrerer for eksempel med yoghurt. Prisutjevningsordningen har fortsatt en viktig funksjon for å sikre samlet verdiskaping knyttet til melk og grunnelementene i ordningen knyttet til prisdifferensiering og finansiering av fellesgoder som inntransport må videreføres, men det er behov for en vesentlig omlegging av. TINE har tidligere foreslått at en reduserer antallet prisgrupper, at en fjerner avgift på biprodukter som kjernemelk og at en gjennomgående demper avstanden mellom maksimalt tilskudd og maksimal avgift.

Vi foreslår videre at en legger et vesentlig enklere råvareregnskap til grunn for ordningen ved at en for eksempel tar utgangspunkt i felles sjablongmessige råvareforbruk pr. avgiftsgruppe eller et antall produktgrupper. En slik omlegging vil både redusere administrasjonskostnadene med ordningen, og styrke konkurransen innenfor de ulike gruppene.

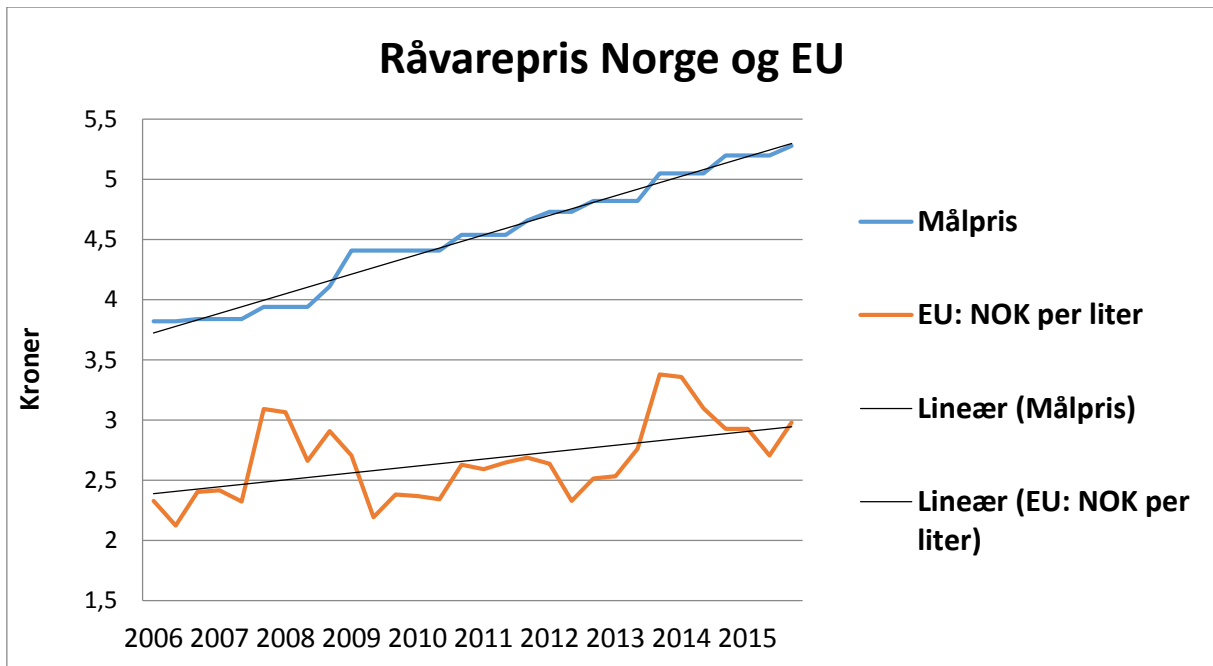
10. Vedlegg

Figur 1 Utvikling av ordinær import av meierivarer

I tillegg kommer import av melkeprodukter i ferdigvarer og uregistrert grensehandel.

Figur 2. Prisutvikling på melk i Norge og EU

Melkevolum 2014 i ulike fylker fordelt på oppstallingsystem

